

ИЗЛАЗИ

ушорником, четвршком
и недељом

ЦЕНА:

за 1 месец 1 динар
или 1 крунаПретплату примају све поште у
Србији и иностранству

ЗВЕЗДА

ПОРОДИЧНИ ЛИСТ

Претплату треба слати:

ШТАМПАРИЈИ
ПАВЛОВИЋА И СТОЈАНОВИЋА

Неплаћена писма не примају се

Рукописи не враћају се.

УРЕДНИШТВО СЕ НАЛАЗИ
У ДУБРОВАЧКОЈ УЛ. БР. 9

БРОЈ 10 ПР. Д.

Уредник: Јанко М. Веселиновић

БРОЈ 10 ПР. Д.

*

Кад на ведро, благо небо
Мрак рашири крила своја,
И уморна душа тоне
Усред мира и покоја —
Ветрић шуми са планина
Чудне бајке из давнина.

Он уздиже прошлост древну,
Што је тама давно крије,
И пред око, што се еклаша
Тајанствене слике вије,
И затрепти душа чиста,
А у оку суза блиста.

Час тихано нежним дахом,
Он нејасну тугу буди,
А час срце узадрхће
Од ледене, грозне студи,
И око се тад отвара
Пуно огња, пуно жара.

А он леће широм света,
И у срцу наду диже,
Или грми клетвом страшном
Ал' у сваки кутак стиже
И молитва усред мрака
Пут небеског лебди зрака.

Л. Н. С.

„ЦИГАНЧЕ“

ИЗ ЗБИРКЕ „СИТИ И ГЛАДНИ“

— Јанко М. Веселиновић —

(НАСТАВАК)

XXV

Међутим Гајић тога вечера беше код Пантиневић. Он се свесрдно забављао с Миленом и готово запрепашћен слушао њену причу о Пави.

Кад на неког викну: бела врана, онда он оста бела врана; не може га од тога опрати ни Дунав ни Сава. Више му ни пријатељи нису пријатељи.

Тајанствени нестанак Павин даде повода разном тумачењу. И ови се сложише: да је некуд утекла. Неки чак испричаше и читаву причу: како су је видели с некаквим младићем баш онога дана, кад је од куће отишла, у Макишу. На ту причу се много што шта надодаде. Коне из дворишта шапутаху:

— Ја сам видела да та неће дуго девовати!

— Ја сам је виђала с једним господином.

— А ја с једним столарским калфом у Топчидеру.

— Ја сам се само чудила господар-Пантићу како је могао гледати да се његова госпођица кћи дружи с њом!

Али би тај шапат умукао чим би видели Стојадина и Христину. Пред њиша нико не имаде срца речи рећи. Има несрећа пред којима и највећи завидљивац и пакосник уступа. Ко је видео овог несрећног оца и ону јадну мајку, тај се морао пренеразити. Несрећа их скаменила те не умедоше ни бола исказати. Витки стас Стојадинов клону а коса оседе. Да им је умрла не би их толико убила.

Те су приче летеле од уста до уста, рекао би да их је сам ветар пренашао, па су тако доспеле и до Милене.

— Ко би могао помислити! — узвикиваше она. — Ко би о Пави могао помислити да је таква!

— Мени се она никако није допадала — рече Гајић — И, право да вам кажем, није ми било право кад сам видео да се с вама дружи.

— Ех, није вам било право! А овамо сте се и сами с њом радо забављали!.. — добаци му Милене и погледа га испод ока.

— Хвала на тако високом мишљењу о мени! Да нећете рећи да сам због ње и долазио? Молим вас, реците! — рече он намрштено.

— Нећу баш то да кажем, али....

Гајић се диже.

— Опростите, госпођице — рече — али после тих ваших речи мени не остаје ништа друго него да вам кажем: с Богом!

— Па шта је? Шта сам вам казала?... Зар се с вама не може ни напалити? — рече она преплашено, бојећи се да не иде.

— Такву шалу не трпим! Ја не трпим да ме сравњујете с *таком* девојком! Ја сам у вашу кућу

ушао поштован и поштујући, па не бих био рад да буде друкше ни од сад! Ја ту... (хтеде рећи Паву, али си предомисли) девојку — који ли је ђаво — ни сањао нисам док овај поштовани праг нисам прекорачио, а прекорачио сам га због вас, по позиву вашем и ваших родитеља.

— Имате право; опростите!

— Добро, али нека је ово последњи пут!

— Седите!

— Да седнем.

И он седе близу ње.

— Кад велите да сте због мене долазили...

— Него због кога бих? Истина, ја дубоко поштујем вашег оца и мајку, али прави магнет, што ме овамо привлачи, то сте — ви!

И погледа јој право у очи. Њу обли румен. Он је полако узео за руку.

— Да, Милена, ти, племенита и узвишена девојко, ти ме овде привлачиш! Ти не знаш шта си учинила са овим јадним срцем и овом јадном главом, па ме мора заболети душа кад ми и онако једно чудовиште натураш! Ја те волим неизмерно, безгранично! Љутиш ли се! Је ли ти криво што ти ово рекох? Само пружи прстом на врата и ја одмах одлазим!

Она сагла главу, не гледаше му више у очи, али му ни врата не показује.

Он принесе њену руку уснама и притиште на њу врео пољубац.

— Та ја ћу полудети! — рече — Је ли могућно да и ти мене волиш?!... Мила! Срећо моја! Та ја сам стрепио, ја сам умирао од страха — а гле! Ти ме волиш?! Збиља, волиш ли ме?...

— Да!

— О, злато моје! Допусти да ти изљубим ове ручице!

Па љубећи јој руке стаде је заливати изливом својих осећаја.

— Ти, тако лепа, мила, племенита, ти ме волиш! И ја тебе! А знаш ли од кад? Од првог часа кад сам те видео. Чим си ступила у салу Коларчеву у белом руву као вила, неки врео дах запахну ме по образима. Отеше ми се очи за тобом! Не могах мировати док се с тобом не познадох. Кад сам те узео у наручја у валцеру, а мене остави памет! Чинило ми се да не играмо него да летимо по небесном простору!... Знаш ли да те волим више него цветак сунце, више него мајка чедо!

И сад насташе изјаве љубави. Ту се причаху снови. Гајић ништа друго није радио него само сањао њу, ведру, веселу, прозрачну као неко надземско биће, чији је глас звонио као музика, чији га је дах опијао као мирисави ружичњак...

Беху срећни, пресрећни...

Вече се спуштало лагано. Сенке кућа беху пале на улици; хладан ветрић пиркаше.

— Да седнемо крај прозора — рече она.

— Да седнемо, душо, да гледамо свет и да и он нас гледа.

— Зар се ви бојите? — упита га она.

— Напротив. Моја је љубав чиста и поштена. Ја немам ни према коме никаквих обавеза. Ако ти ниси противна, објавићу је целом свету! — рече он и примаче две столице прозору.

— Ја се не бојим никога. Мама ћу казати вечерас а и оцу. Знам да ми неће бранити.

— И ја немам никакве препреке. Отац ми је и тако вољан да ме жени.

Седоше крај прозора и гледаху свет што пролажаше улицом.

— Него се љутим на вас! — рече она.

— Зашто, душо?

— Што ми не дате што год да читам.

— Па зар си прочитала оне књиге?

— Ја оне не могу да читам!

— Мила!

— Бога ми, не могу! Може бити да су оно добре књиге, али ја за њих не марим, не занимају ме! Шта ме се тиче тамо неки старац! Мени дајте књига у којима се пише о љубави! Имате ли *Нану*? Чула сам да је то лепа књига.

— Од кога сте то чули?

— Причала ми једна другарица.

— Та књига није за вас! — рече он озбиљно.

— Зашто?

— Зато што сте ви чедна девојка, и што чедне девојке не треба да читају такве скандале?

— Какве скандале?

— Ужасне! Ја црвеним кад их читам! Не, не, ви то нећете читати! Ја бих казнио највећом казном онога што се усудио да то преведе и штампа те нам младеж развраћа!

— Баш бих радо видела шта ја то!

— Душо моја, то ти не могу дати! Ја желим да ти будеш моја жена; а моја жена мора бити чедна у сваком погледу. Кад би била друкчија ја је не бих волео!... Ја имам других књига, лепих, занимљивих...

— Јест као ове што су!... рече она и напрћи уснице.

— Добро; донећу ти баш занимљивих. Јеси ли читала *Лов на милионе*?

— Нисам, али сам слушала да је то лепо!

— Врло лепо! Па после, имам *Гитану*, па *Краљицу ноћи*, па *Борбу око милиона*, па *Ноему*... Знаш ли да не можеш књигу оставити из руку, тако је то занимљиво.

— Па кад ћете ми донети те књиге?

— Сутра, кад дођем.

— Зар цео дан да седим као очајник? Знате ли да ме уби чама!

— Добро, ја ћу вам послати сутра пре подне...

Били су задовољни обоје: она, што ће једанпут добити, по њеном мишљењу, *праве* романе, а он што му је пошло за руком да је одврати од *Нане*.

Свакој би девојци он дао *Нану* веома радо, баш зато је и купио ту књигу, али не могаше никако да је да Милени. Он је видео свој рачун у томе да та богата јединица Пантићева буде његова

жена; а кад му то већ рачун налаже, онда му и његови појмови налажу да та девојка, што ће се његовом женом назвати, буде просто као Атлагића злато што не зна »на чем жито расте«...

Милена га је испратила до капије и ту му је дала пољубац.

Он је ишао весело улицом и звиждукао. Био је потпуно спокојан. Помишљао је на богату женидбу и опрему девојачку и стварао слику свога будућега стана...

На ум му паде Пава.

— Шта ли је чича Мата с њом урадио! Ја сам му вала уступио лепо парче!... рече гласно и насмеја се.

(НАСТАВИЋЕ СЕ)

НА РАСТАНКУ

Узми овај нежни цветак,
Срце моје што ти даје;
На бајне га груди метни
Да ти каже љубав шта је?
Љубав ми је — цветић овај,
Што чаробне скрива дражи,
И што својим миомиром
Малаксале груди снажи.
А ти си ми нешто тужна
К'о јесењи листак свели;
Закити се цветом овим,
Да те тужну развесели.
Па, када се растанемо,
И настану дани чаме,
Ти мириши цвеће ово
И често се сећај на ме!...

Пирот.

Млађинац.

ГДЕ ПОМОРАЊЦЕ ЗРУ

од
Н. А. ЉЕЈКИНА

(Наставак)

XIX

Сутра дан се Коњурин пробудио с јаким болом у глави, сетио се свега, што му се синоћ догодило, па је казао:

— Е, баш сам подобро повукао тога проклетог коњака! А то је све због Нице, не било је! Ово је пијаначки град. Пијаначки и још карташки... Колико сам синоћ провео око те проклете вртушке. Чини ти се да је дечија забава а овамо толики новци одоше! Зрео чо-

век не би требао то ни да гледа, а камо ли да игра Али... све мисли на ћар. Тфу!...

Он плуну, устаде из кревета и стаде бројати паре, које му синоћ Николај Ивановић предаде, као остатак од размењених пет стотина франака. Нашао је триста педесет и два динара и нешто ситнине.

— Дакле, сто четрдесет и осам франака посејаш у земљи где поморанџе зру! рече он. — Јуче изјутра сам скоро толико на кољу изгубио. Ој, ој, ој, то је скоро триста динара на земљи поморанаца изгубљено! А то је око сто двадесет рубаља на наше новце. То ли је, дакле, та Ница! Ту ли се страћи дневно на зоо француских четвртака!... А шта ли ће бити даље? Не, ваља бегати одавде... Доста је свега!

Умивајући се, он изручи себи на главу пун лонац хладне воде, па се обуче, очешља главу и браду па тихо кучну на врата од собе, где беху Иванови, да би дознао, да ли су они устали.

— Ходите, ходите! Ми већ чај пијемо! чуо се изнутра глас.

— Чај? А од куда вам то? у чуду запита Коњурин, кад уђе у собу. — Овде нема самовара.

— Измислили смо га, одговори Глафира Семјоновна, иза чајнога сточића. — Видите, дали су нам мелхиоров чајник и спиритну лампу. Ми смо у чајнику узварили воду, а у чаши — чај, па смо га цокрили малим тањиром, место поклопца. Отуда и разливамо чај. А толико сам говорила лакеју да ми да два чајника, — па ништа. Заварили смо наш чај, што смо понели из Петрограда.

— Дивота, дивота! Па онда дајте ми једну чашу, и то — што јачега чаја. Чудо, како се осећам од синоћнице, рече Коњурин и седе за сто.

— Да, лепи сте јуче били...

— Ћутите и не помињите! уздахну он. — Требало би ме излети, овако стара лудака!

— Па сте још и даму себи нашли да вам прави друштво! А где сте је нашли?

— Нисам је ни тражио... сама се понудила, рече збуњено Коњурин.

Настаде говор о синоћњем губитку.

— А знате ли да сам и ја више од двеста франака изгубила? рече Глафира Семјоновна. — Узела сам, бајаги, вашу кесу на чување, да вас од губитка сачувам, а овамо сам сама ваше новце упропастила. Никола Ивановићу! подај Бога ти тај новац за ме.

— Нема разговора, ово је карташка пећина, одговори Коњурин.

— И то још каква! Карташка и пљачкашка пећина! Овде су сами лопови и пљачкаши.

И Глафира исприча све, како је нека старчина приграбио себи њен добитак; како је банкар два пута оспорио њено право, па јој није предао добитак.

— Ето видите, а овамо велите да је Ница аристократско место, рече Коњурин. — Знате ли да не марим више ни да погледам те игре. Што да се правим луд? Зрео човек а овамо окупио којекакве детињарије. Није ли то срамота?

— Не, не! Данас ћемо на празник цвећа. Зар сте

Уви заборавили да смо купили билете, да гледамо, како ће се на булевару тући пвећем?

— Па и то је нека будалаштина, примети Николај Ивановић.

— Шта ћемо, кад је већ мода таква? С ким си, онаки си. Та игра бар није опасна, одговори Глафира.

У томе се зачу лак ударац у врата.

— Антре... викну Николај Ивановић па задовољно погледа жену, што је избацио ту француску реч.

Уђе момак с наполеоновском брадом и писаљком за ухом, поклони се и поче говорити нешто француски. Говорио је дуго. Коњурин и Николај Ивановић ако и нису ништа разумевали, — слушали су и гледали му право у зеницу. Слушала је и Глафира и такође није разумевала ништа.

— Глаша? Шта ће овај? Запита жену Николај Ивановић, климајући без прекида главом.

— Опет нешто на рачун доручка и ручка у гостионици. Вели, они имају таблдог.

— Видиш ти њега... Вуј, вуј, мусје... Знамо... И кад буде требало доћи ћемо.

— Жали се, што синоћ нисмо ручали у гостионици.

— Ене сад! Кад смо дошли у нови град, ваља пре свега гостионице обићи.

— То оно и јесте... Сад разумем у чему је ствар. Замисли, он вели, да ако ми ни данас не будемо код њега на храни, он ће додати на цену собе.

— Шта каже? Је ли он при себи? Нон, нон, мусје... ми нећемо тако. Реци му Глаша да ми нећемо тако! Шта је он смислио, видиш молим те? — Хотела је бар овде много, па ако он подигне цену, ми ћемо прећи у други хотел. Ако је волензи, онда волензи, а ако није волензи, онда како хоћете. Компрене?

— Ама шта ти ту торочеш, он те не разуме.

— Како не разуме, кад ја узимам страну реч? Пеје анкор нон. Дежене и дине такођер нон, рече Николај Ивановић Французу одмахнувши притом руком, и настави: — Ако хоће нека разуме. А сад му ти објасни све, како треба.

— Мани га се! Да му учинимо по вољи, да доручкујемо данас овде. Биће јевтиније него у ресторану. Вели, доручак стаје свега три франка.

— Е, нећу подлацу да учиним по вољи. Шта они нама по вољи чине? Ми њима и „вив ља франс“ и све тако; а они нама ни други чајник за чај не дају. Срамота! У чаши чај заварујемо. А шта то значи? А, мусје? Зар ви не можете Русима ни два чајника да дате? — Запита Николај Ивановић Француза мигнув оком на заварени чај у чаши, — а овамо говорите о руско-француском јединству. А, ако је јединство онда сте ви обавезни за Русе самоваре држати, и карнисовске чајнике за варење чаја.

— Па шта да му кажем? пита Глафира Семјоновна.

— Та, нек иде до ђавола! доручковаћемо овде. Нај-после овде нећеш наићи ни на какву вртушку. Иначе, ако пођемо да тражимо ресторан, наићи ћемо на вртушке, пресече ствар Коњурин.

Николај Ивановић се није противио.

— Вуј, вуј!... Ну, деженон ојуддјум ше ву, климну главом Глафира на Француза.

Овај се поклони и оде.

(наставиће се)

ЉУБАВНИЦИ

— МАТИЛДА СЕРАО —

Непотпун љубавник

(ЋУСТИНО МОРЕЛИ)

Ана овако прича:

Љубав, којом ме љубљаше Ћустино Морели, била је дуго моја тајна утеха и мој тајни понос. Ја сам са својим мужем била потпуно несрећна жена. Беше то једна од оних интимних и неисцрпних брачних несрећа, што носе најгори облик, што доводе у искушење највећу женску трпељивост и што најчвршћу душу лишавају сваког појма о правди. Мој муж не беше ми само неверан, беше ми простачки неверан; није му било довољно да према мени буде неучтив, требало му је да буде и грубијан; у његовом срцу не беше ни трунке нежности. Својим тиранским, гнусним и суровим понашањем одбијао ме је од себе. Ја сам му, чини ми се, била личност коју је највише мрзео на овом свету. Патила сам безгранично, а стидела сам се што патим. Нисам била рада да свет дозна мој живот, те сам брижљиво крила све своје јаде, чувајући, да осем среће не изгубим и свој женски понос. Једина личност, која ми је у то време помагала да своје муке лакше сносим, беше Ћустино Морели. Он је знао све. Ја му не казивах ништа, из поноса, али он је, ипак, имао тачну меру свих мојих мука. Знао је све, *израније*. Кад сам хтела да се удам за свог мужа, сви одобраваху мој избор; једино Ћустино Морели побледео је кад му је то речено, мргодио се увек кад год би му се споменуо тај брак, покушавао је да ме одврати, али није могао да сломи моје слепо упорство, отпутовао је, нестало га је и вратио се тек на годину дана после нашег заручења. Доцније, ја му горко пребацивах за његово бегство; пребацивах му што ме је предао у руке бесна и покварена човека. Још се сећам бола што се огледао на његовом лицу после тога мог пребацивања. Кајаш се што сам то чинила, јер тада први пут осетих, да је срце Ћустина Морели било и сувише слабо, осетих да ми је ваљало штедити га. Али за што да ме не спасе, кад је могао? Он ме је љубио, није требао пустити да паднем у понор јада. После тога остајаше му само, да балсам своје љубави лева у моје неизлечиве ране, не би ли ме што мање бридиле.

Тако је његова љубав била скривен, мио, чист балсам. Ја га виђах ретко, Ћустина Морели, јер мој муж је сумњао у њега, исмејавао га је, а ни он се није радо дружио с мојим мужем. Па и сама ја, тако ми свете и нежне Ћустинове љубави, мрзех да видим та два човека заједно. Али издалека, растављени данима, недељама, па

и месецима, ја знаћах добро да будно срце Ђустина Морели беше моје, толико моје, да ми га не могаше одузети никаква жена, никакво време, никакав размак. У најсуморнијим и најтежим часовима свог брачног живота, кад је изгледало да сам била лишена сваке нежности, милоште, сажаљења, у страховитим кризама и мучним немоћима, помисао да ме љубљаше Ђустино Морели, тихом, нежном, сталном и истинском љубављу, враћаше ми сву моју испрпљену снагу. Кад и кад срела бих га после тих ужасних периода, и он би ми се учинио онакав каквог га гледах у својим сновима, добар, срдачан и умиљат. Кад би се срели на само, он би ме мило и сажаљиво погледао, узео моју руку и, не стежући је, лако пољубио врхове прстију, зовнуо ме именом, ништа више, али таквим умиљатим, љубавничким гласом, да ме тај глас, та реч, та милошта увијаху у атмосферу најчистије љубави. Он би се са мном мало разговарао: задовољавао се да ме гледа с бескрајном нежношћу; слушао је мој глас и уживао у њему као у каквој тајанственој музици, коју разуме само његова душа; а ја, гледајући тог ретког љубавника, не говорих му ништа о својим патњама, хтедох да уживам у томе тренутку узвишене утехе. Појимах да је он читао у мојој души и да му беху познате моје најтајније мисли. Ако бих била тужна, покушавала сам да то скријем; и учинило би ми се да сам ту своју тугу добро скрила, али одмах за тим видела би је магички пренесену на њега. Ох, он је знао све, издалека, ма да му ја не причах своје несреће, ма да му не писах о томе ни једне речи! Кад би ме, после дужег одсуствовања, видео, узео би ме за руку и рекао с бурним саучешћем према мојим боловима, које је назирао:

— Јаднице, јаднице!

Ја плаках, кад год бих чула ту реч. Он ми не би рекао ништа више, оставио би ме да плачем и брисао ми сузе својим рунцем, милујући благо моју косу, као да ме благосиља. Ништа више. Моје су сузе полако усахњавале, душа ми се умиривала и ја још једном појимах, да је љубав Ђустина Морели била једина моја утеха. Враћаше се кући умирена, с новом снагом у себи и с веселим сјајем у очима. Мој муж ме гледаше неповерљиво, а његово неповерење проузроковаше му гнев, а у том гневу се порађаху они дуги или кратки призори што беху отров мог живота. Али шта је то марило? Ја имаћах противотров. Верујући у узвишену љубав, којом ме љубљаше Ђустино Морели, знајући да на овом свету, на овом широком свету, пуном јада, има неко ко ме воли, ко ме обожава жртвујући самог себе, ја одговарах свом мужу леденом равнодушношћу. Мој муж би ме се окануо; ја бих отишла у своју собу, зарила се с устима у узглавља да могу шапутати мило име онога што беше мој спаситељ. Цела моја душа распинула би се тада, усхићена нежном захвалношћу према тој милостивој љубави што беше животни сок целе моје снаге. Не знајући како да дам свом срцу одушке, стадох му писати дуга, збуњена писма, која више пута морадох цепати, не пославши му их; ретко кад испало ми је за руком да му које упутим. Сентиментално нагађах издалека какав ће утисак на њ учинити доказ, да је Анино срце његово и да му се вазда и увек пре-

даје с одушевљењем. Али моја сентиментална нагађања нису се ни у колико испуњавала. Ја га не виђах у скоро. Он ми не одговараше никад. Не знаћах ништа. Заборављах на своје писмо. Кад бих се, каквим пуким случајем, састала с њим, не бих му рекла ништа, срећна што сам само крај њега. Осећах да га моја бујна природа малко жалости, те се умеравих. Па онда наши осећаји беху и сувише племенити и узвишени, а да би их расипали у тренутцима испуњеним љубављу. Шта више наша љубав била је без дела. Виђали смо се и сувише ретко, те немаћасмо кад бавити се свакодневним стварима. Говорасмо о љубави, тихо, умиљно, с образивошћу лица, која много пате, која се боје да пате; и у сваком његовом погледу беше толики душевни излив; у његовим рукама, што држаху моје готово не стискајући их, бејаше толика силна наклоност; у његовом гласу беше толика бујница љубави — да ја заборављах целу прошлост, да више не страховах за будућност, и осећах се потпуно срећна покрај Ђустина Морели. Силна туга свила би ми се у срце, кад год бих се растала с њиме, и у колико је време пролазило та туга је бивала све силнија; тек што би отишао, а мене би обузео страховит осећај празнине и смрти. Али он је одлазио од мене, како је изгледало, миран и без бола, па пошто ме је љубио, ја говорих себи, да је сама та његова мирноћа примерна и чиста, да једино његова душа појима љубав у узвишеном облику. Кад остајаша сама, размишљах како ме је Бог везао за мрска ми човека, који ме презираше; како је за мене умрла свака срећа и нада, али како у накнаду за то имам, у потаји, најлепши облик љубави што га може бити у ограниченој и бедној природи човечјој, и како могу да се поносим с љубављу Ђустина Морели као с највећим благом на свету.

Али, из тог душевног одушевљења, што га тако брижљиво прикривах, роди се у мени ватренија жеђ да видим човека, који ме љубљаше и кога љубљах, да сам крај њега, да живим онде где живи и он. Моја кућа и мој муж беху ми мрски, одвратни; а у својој машти гледах сунчев сјај, радост, милошту и уживање само онде где беше Ђустино Морели. Почех га тражити чешће, а кад бих га нашла, с изразом оне његове бескрајне нежности, видела бих у њему мученика. Одмах сам се кајала што сам га тражила. Питаш га:

— Јесам ли учинила рђаво, што сам те потражила?

— Не, душо, учинила си врло добро — рекао би умиљато.

Али и та умиљатост била би тужна. Можда је страховао за мене.

— За што ти није мило што сам те потражила? — питах га опет.

— Мило ми је.

— Не, не, није ти мило!

— Ох, Ана, не говори тако.

— Па онда ако ти је мило, видећемо се и сутра.

— Да... — рекао би он после једног тренутка снебивања.

То снебивање тровало је моју радост. Ја сад опажах у њему оно, што пре никад не опажах, а то је непрестано колебање, немир, који није могао да угуши.

— Од чега се бојиш? — питах га, гледајући га у очи.

— Ни од чега, душо — одговорио би ми, зверајући унаоколо, да би избегао моја испитивања.

— А волиш ли ме, волиш ли ме?

— Обожавам те — одговорио би он тихим, искреним гласом, који је долазио са дна срца. Али ја постајам све нестрпљивија. Не могах проживети ни један дан, а да га не видим. Према свом мужу немах више никаквих обзира, и желех, да и он, Ђустино Морели, тај нежни и умиљати љубавник, уништи све своје обзире.

— Не могу — рекао би ми он, тихо, умиљато, е да би ублажио то своје упорство.

— За што не можеш?

— Не знам, али не могу, Ана. Долазити у твоју кућу, где је он, врло ми је несносно.

— Онда ме не волиш!

— Ана, волим те неограничено.

— Није истина. Да ме волиш, дошао би ми. Дођи сутра, дођи...

— Ана, не могу.

— Не волиш ме, не волиш ме! Да ме волиш, долазио би увек да ме видиш.

— Ја умем да те волим и издалека.

— Не патећи од даљине?

— Не патећи.

— Пошто имаш другу љубавницу? — рекла бих му огорчена.

— Не грешу душу, мила. Ја обожавам само тебе.

— Онако, кроз сфере, као звезде?

— Тако — рекао би он, с толиком племенитошћу, да ја одмах сматрах себе као најпростију међу најпростијим женама.

У то време, својом кривицом, дакле — доцније дознах да је било кривицом Ђустина Морели — ја почех мутити извор сваке своје утехе. Докле ми се пре свака његова нежност чинила као богата милошта, што ми је пружа судбина, — сад више не бејаш задовољна. Он је још увек био исти човек, љубио ме је још увек љубављу пуном саучешћа, поштовања, дивљења, обожавања, али ми се чинио хладан. На послетку ја бејаш млада, лепа, елгантна, многи ми се удвараху, јер нечовечно поступање мога мужа са мном било је познато, и ако ја то најбрижљивије скривах, те непрестано осећаш око себе мирис тамјана, што су га млади и лепо људи палили жудећи за мојом љубављу. Ђустино Морели чињаше ми се хладан. Бурна страст Нина Стресе према Грацији, мојој пријатељици, испуњаваше ме радозналост и завишћу. Упоредјујући Нина Стресу са Ђустином Морели ја долажах до све већег уверења да мој љубавник — а зар он беше љубавник? — не осећа према мени онако снажну и живу љубав, какву човек осећа кад је млад, кад је крв топла, кад вам се жена већ предаје својим срцем.

— За што си тако хладан? — питах га готово сваки пут.

— Хладан, чини ти се?

— Не чини ми се; хладан си.

— Нико те не може љубити више од мене, Ана.

— Немој се хвалити. Ти ме љубиш мало.

— Ђути, душо, ђути.

— Ја ти се не допадам — додавах ја.

— Нико ми се не допада више од тебе, кунем ти се!

— Не верујем ти!

— Шта да чиним, па да ми верујеш? — рекао би ми он тужно.

— Не знам — одговарах му хладно.

На сваком новом састанку био је све тужнији и моја душа се дедила. Понеки пут спазила бих га како ме гледа тужно, патећи не знам од какве чудне и непознате болке. Његов глас бејаше туп, док би са мном разговарао; највише је, пак, ћутао, удубљен у себе.

— На шта мислиш, љубави?

— Не мислим, сањам, мила.

— Шта сањаш?

— Један једини сан, твоју љубав, Ана.

— А зар је немаш овде, пред собом, стварну, живу, топлу?

— ...Да — изустрио би после кратког двоумљења.

— Шта? зар више волиш сан?

— Можда — прогунђао би у кратко.

Међу тим у мени је буктео живот. У мојој кући и с мојим мужем беше крај сваком стрпљењу, сваком обзиру. Веза с тим човеком постајаше ми несносна, и сав онај јед, што се прикупио на дну мога срца, претворио се у победоносно оружје. Ја сам хтела да имам свој део милоште, љубави, уживања, бејаш сита суза, јада и болова. Докле се Ђустино Морели заносио песничким визијама, у мени су пламтели сви инстинкти живота и младости, устајући против бола. Мој љубавник — да ли он беше љубавник? — погледао би ме тада као уплашен, а на лицу би му се огледала бескрајна туга. Осећаш да у његовој души опадам, и докле ме је то једило, докле га сматрах као хладног сањалицу, песника нежне љубави, докле ме је пламена страст силно гонила ка њему, једином човечјем створу достојном моје љубави.

Његова дубока туга у часу кад је у мојој души вођена борба, коју је он познавао, беше увреда; али ја му то опраштах, јер сам га љубила, јер ме је љубио, јер је само један човек могао бити мој љубавник, а тај је човек био он, Ђустино Морели. Ту последњу, праву истину не рекох му. Бејаш жена. Живела сам у сферама узвишене љубави, те сам била навикнута на најлепшу и најизабранију духовну температуру. Ту истину, да је једино он могао и требао да буде мој љубавник, ја му, кунем вам се, не рекох, али то му је говорило све на мени; говорио му је сам живот својим топлим и заповедничким речма. Ја не знам шта се догађало у њему, колики је он сан престао сневати у свету нежних и чистих фантазија, како је поздравио ту узвишену илузију, какав је расцеп наступио између човека и његових осећаја. Знам само, да је Ђустино Морели постао у истини мој љубавник, и да му је то задао силан бол.

Узвишени створ! Он је увек био мила душа, која ме обожаваше, која је дрхтала кад ја дрхтим, која је живела од мог срца, која није делила него осећала све моје патње, која не само да је утирала него чинила да пресахну моје сузе, која ми је доносила мир и ведрину;

увек и непрестано Ђустина Морели, који ми је помагао да живим, који, још, у свима тренутцима беше моја потпора и мој вођ. Али код њега је владала само бескрајна туга и угушени бол. Састанци што личаху на античке, строге и племените састанке, кад би само лаким додиром усана дотакао се моје руке, беху му утеха; а састанци на којима би имала да букти страст, на коју га позиваше глас љубави, бунили су га и вређали, ужасно вређали, реметили му снове и илузије.

Ништа вам нећу рећи о себи. Било би и сувише смело да спомињем своје осећаје у тој збрци што је настала у нашој љубави. Сећам се само да сам се у то време од најведријих, најузвишенијих и најсветлијих осећаја пре носила у тријумф најмрачније страсти; сећам се да сам смртно презирала и себе и Ђустина Морели. Сећам се да једнога дана, кад сам видела свог љубавника највећма заљубљена, али готово глува према неопходно потребним дужностима страсти; кад сам највећма осетила да је Ђустина Морели несрећан што је постао мој љубавник; кад сам највећма разумела да се лепа и чиста душа тог човека осећа оскврнављена у својим сновима, сећам се да сам се тада осетила изгубљена, изгубљена.

— Ви сте, ваљда, већ назрели завршетак моје историје. Ја сам изневерила Ђустина Морели, бесно, сурово, немилостивно. Изневерила сам га с којим му драго човеком. Не питајте ме за име, сталеж, године, лепоту. Човек који му драго! Нисам могла чинити друкчије, верујте! Осећала сам сав ужас свога злог дела, па ипак ми је било немогућно да га не учиним. На послетку, мислим да сам имала какав мрачни и сурови разлог што сам то учинила; али га не могу рећи сама себи. Ђустина Морели казао ми га је онога дана, кад се растајасмо за увек.

— Је ли истина да сте ме изневерили? — упита ме не дрхтећи, ма да му поштено лице беше бледо као крпа.

— Истина је — одговорих му отворено.

— За што сте то учинили?

— Не знам.

— Знам ја.

— Ви? Ви? Кажите ми, онда!

— За то што сам био непотпун љубавник, једна моја Ана.

— Па онда за што сте ме љубили?

— То не зна нико, нико.

Да, да, Ђустина Морели беше велика душа, велико срце, али њему, том непотпуном љубавнику имам да захвалим за све своје несреће.

с талијанског

Мих. Добрић.

ЗАНИМЉИВЕ СИТНИЦЕ

Милијарда. — Рачун професора Карла Дифура, из Морге:

Петодинарци, наслагани један на други, у вредности једне милијарде, изнели би у висину 500 километара.

Дужина. Кад би нанизали петодинарце један до другог у вредности милијарду динара, добили би линију у дужини од 7400 километара. Готово три четвртине растојања од пола до екватора.

Тежина. Милијарда динара у комадима »Бог чува Србију« представља тежину, коју би морало носити 100.000 људи, сваки човек по 50 килограма. Кад би ту милијарду динара хтели да транспортујемо железницом, требао би воз од 500 вагона, или дужина воза од три километара, или 25 возова по 20 вагона сваки.

Време. Да је од рођења Христово неко почео бацати комаде од једног динара и да их је сваки минут, дању и ноћу, празником и радним даном, не заборављајући 29 фебруаре преступних година, до данашњег дана бацао ипак не би још побацао целу милијарду.

Та би се сума постигла тек 29 априла 1901.

Напоелетку кад би човек хтео да уштеди једну милијарду, требао је да још од почетка хришћанске ере меће на страну сваки дан по 1444 динара.

Па сад пресудите да ли има милијардара!

Досетљивост. — Чувени француски сликар Миље († 1875) морао је у својој младости да се бори с великом невољом и с великом муком испадало му је за руком да по коју од својих слика прода. Тада је живео у једној великој кући на седмом кату и сликао је врло јевтино портрете.

Пошто се пентрање уз седморо степенице не свиђаше публици, њему паде на ум једна лукава мисао. Он прикова доле над вратима даску, на којој беше написано: »Овде се сликају портрети, по десет динара од комада, атеље на трећем кату.« Кад би жртва дошла до поментог ката, нашла би ту други напис: »Портрети по десет динара, атеље је пресељен на пети кат.« Пошто би се сирота муштерија стењући попела на пети кат, нала би јој у очи нова фирма, на којој беху речи: »Портрети по десет динара, атеље је због преправке на седми кат пресељен.«

Кад би муштерија већ дотле дошао, успео би се још уз оне двоје степенице, и марљиви уметник добијао би поручбине.

Пфуј, господине грофе! — Кад је цар руски Никола први ступио на владу (1825) осуђен је на смрт због неког тобожњег револуционарног писања државни секретар Тургењев, брат великог књижевника, док се налазио на путу кроз Француску и Енглеску, који пут беше преузео због поправке здравља. Све живо било је уверено да је он био невин. И пруски бивши министар барон Штајн беше дубоко дирнут судбином човека, с којим од 1812 до 1815 пријатељевао. Једнога дана позвао га његовом пољском добру Капенбергу гроф Головкин, члан суда, који је Тургењеву судио. Чим су се састали, Штајн га упита озбиљно: „И ви сте Тургењева на смрт осудили?“

— Не могу да поричем — рече Головкин, коме је то питање било врло непријатно.

— Јесте ли га ви сматрали за злочинца?

— Не.

— Јесте ли акта брижљиво испитали?

— Боже мој, драги бароне, — гласно је збуњени одговор, — акта су била написана руским језиком, а вама је познато, да сам ја у иностранству француски васпитан.

— Дакле нисте ни акта разумели, па ипак сте га на смрт осудили?

— Та ми смо знали, да је Тургењев на путу, па према томе и обезбеђен.

Штајн устаде, намршти лице и узвикну узбуђено: »Пфуј, господине грофе — пфуј, господине грофе — пфуј, господине грофе!« За тим брзим кораком оде вратима, не удостојив Руса ни једног погледа, и оставивши збуњеног и постиђеног грофа сама. Овај је дахнуо тек онда, кад је из очију Штајново имање изгубио.

Интересан основ за развод брака. — Један од најређих бракоразводних процеса био је пре кратког времена у Чикагу, али није имао повољна успеха. Тужилац је већ подуже времена охладнео према својој супрузи, само није могао лако да нађе основа за развод брака. Али једнога се вечера деси нешто врло интересно. Тужилац уђе у једну мрачну собу свога стана, и у колико је то могао у мраку, примети женски стас (своје жене); он приђе тој особи и пољуби је, мислећи, да је то сестра његове жене. Она је пак мислила, да је то брат њенога мужа, па му је враћала ватрене пољупце. Тако су се љубакали неких десет минута у мраку, докле не познаде она свога мужа, а он своју жену. Томе је следовала врло бурна сцена, јер су њих двоје приметили, да те пољупце није једно другом наменило, већ она деверу, а он својој свастици. Тога ради оду обоје супружника пред конзисторију. Успеха као што рекосмо, није било. Једини је успех био, што се међу судијама, адвокатима, сведоцима и чиновницима расуо хомеричан смеј.

2.

Како са осећају дављеници. — Американски листови објављују исказ једне жене, која је, после једне катастрофе на мору, најзад била спасена. Она се сећа вели, да је два пут потонула у воду, и знала је, да јој треба још и трећи пут да потоне — и тада би свему био крај!

Има доста других вероватних исказа, од којих је најинтереснији исказ адмирала Бофорта. Он, у своме писму д-ру Воластону, вели ово: »Док сам био још дечаком, пао сам с једне лађе у воду, и пре, него ми је дошла помоћ, био сам већ готово потонуо. Изгубио сам већ био сваку наду на спасење, и осећао сам, да почињем да се давим. Једва сам после два минута искочио из воде, али сам осећао, да би ми било пријатније да сам се удавио, него што сам се вратио у живот.« Исти адмирал вели, да је чуо већ од више лица, која су била у таквом положају, да су се она исто тако осећала, као и он сам.

Венијамин Бордије помиње један случај, како је некакав матроз, којег су већ били покрили морски вали, ипак спасен, ма да је подуже времена лежао на броду потпуно бесвесан. Када је дошао к себи, рече, да је био на небу, и сматрао је за несрећу, што је повраћен у живот.

У спису »Confessions of an English Opium Eator« има један став, где De Quincey прича, да му је казивала једна рођака, како је, још кад јој је било девет година,

пала једном у реку. Већ се борила са смрћу, док јој у најкритичнијем тренутку није стигла помоћ. У том тајанственом тренутку видела је све своје већ давно заборављене доживљаје, али не један за другим, већ све у један мах; па и сви делови тих слика, који се одавно избрисали из њене памети, тада јој се живо репродуковаше у души.

Американски џентлман, К. А. Хартеј, изнео је недавно опис својих врло интересних осећања при дављењу. Он је лежао на дну реке у полубесвесности, и видео је око себе све своје сроднике и пријатеље како се купају у сузама. Све појединости из живота му, ређале су му се пред духовним очима, и то од детињства па на даље; није се осећао, да му је дављење задавало каквих непријатних осећања. Није могао да се покрене, ма да му тело није било леш, и ма да је у духу видео свој погреб, и чуо како се котрљају на његов сандук груде земље. У ушима му је зујало, као да звоне звона, а пред очима су му играле разне боје. За тим је настао небески мир и тишина; он се осећао врло добро, јер му је температура била умерена — ни хладна, нити пак топла. За тим је приметио, како се окреће у круг више земље. Најпосле га обузе стадиум потпуне таме и заорава, док се није пружио на обалу реке и подао врло непријатној процедури повраћања у живот. Све се те појаве састајале из овога двога: из понављања појединости из прошлога живота, и из неосећа никаквих непријатности.

У опште је народно мишљење (а оно није увек без основа), да је дављење врло пријатан начин умирања, а то потврђује и искази свију оних који су били на том тајанственом путу ка смрти, па се опет вратили.

Доб.

БЕЛЕШКЕ ИЗ КЊИЖЕВНОСТИ И УМЕТНОСТИ

Ђеновљанин Ђузепе Барике издао је ту скоро збирку кратких новела. Критика их особито хвали.

*

Хајнц Товоте: »Растанак« нова збирка новела. Ствари од особитог укуса и згодне за превод. Ми ћемо у ком идућем броју донети коју.

*

У Кракови Ст. Пжибашевски покренуо је са неколико младих књижевника месечни часопис на пољском језику »Живот«.

*

»Каин и Авељ« зове се драма шведскога писца Родеа, којом је у последње време јако изишао на глас.

*

Син ветерана драмског Хенрика Ибзена, др. Сигурд Ибзен покренуо је часопис и сакупио око себе за сараднике најбоље шведске писце. И отац му је сарадник. Лист се зове »Звонар«.

Садржај: * (песма) — „Циганче“ (наставак) — „На расанку“ (песма) — „Где поморанце зру“ (наставак) — „Љубавници“ — „Занимљиве сигнице“ — „Белешке из књижевности и уметности“.

Власници: Ст. М. Веселиновић и Павловић и Стојановић Штамп. Павловић и Стојановић дубров. ул. бр. 9. — Уредн. Ј. М. Веселиновић.